

ข่าว ปีที่ : ข่าวปีที่ 6 ฉบับที่ 08 ประจำเดือน 08 2546

หัวข้อข่าว : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ม.อ. กับทิศทางการพัฒนาชุมชนตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

รายละเอียด :

ชุมชนตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ในปัจจุบันมีภาพแห่งความสวยงามของทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านประกอบอาชีพที่ค่อนข้างมั่นคงแตกต่างไปจากชุมชนอื่น ๆ ในจังหวัดปัตตานี และจังหวัดชายแดนภาคใต้อื่น ๆ อีกภาพหนึ่งที่น่าสนใจก็คือการผสมผสานกันในทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ระหว่างชาวบ้านชุมชนที่เป็นชาวพุทธและมุสลิม สิ่งเหล่านี้มิใช่เกิดขึ้นโดยง่ายโดยไม่มีเหตุปัจจัยหรือการพัฒนาการแต่ภายใต้ภาพความอุดมสมบูรณ์ที่มองเห็นภายนอก ยังคงมีปัญหาแฝงเร้นอยู่อีกมากที่ต้องแก้ไข พลัฏฐภัณฑ์ที่สำคัญในการแก้ปัญหาอยู่ที่ตัวชุมชนและชาวบ้านเอง พวกเขาต้องสร้างศักยภาพของชุมชนขึ้นมา คนในชุมชนจะต้องตระหนักในเอกลักษณ์ของตนเอง เข้าใจปัญหาของตนเอง รู้จุดดีจุดอ่อนของตนเองและได้ร่วมกันกำหนดว่า พวกเขาต้องการเดินไปในอนาคตอย่างไร ในการนี้ชาวบ้านต้องรู้จักวางแผนหรือบอกให้ทุกคนรู้ว่าพวกเขามองอนาคตของตนเองอย่างไร การวางแผนมีความหมายง่าย ๆ ก็คือกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหาและสามารถกำหนดกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาของตนเอง กระบวนการทางสังคมในชุมชน จะทำให้เกิดแผนกลยุทธ์ที่เป็นแผนการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม ศูนย์บริการวิชาการและชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้ดำเนินการตามโครงการเศรษฐกิจฐานรากจากทบทวนมหาวิทยาลัยของรัฐในปีงบประมาณ 2545 จนโครงการดังกล่าวประสบผลสำเร็จ เชื่อว่าแผนการและแผนกลยุทธ์นี้จะเป็สิ่งที่พึงปรารถนาของชาวบ้านตำบลทรายขาวในระยะยาว

โครงการเศรษฐกิจฐานรากทำให้นักวิชาการและชาวบ้านได้ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนและหมู่บ้าน จากนั้นชาวบ้านจะร่วมกันเสนอปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาที่เผชิญอยู่ ปัญหาที่ชาวบ้านเสนอขึ้นมาอย่างกระจัดกระจายจะถูกจัดหมวดหมู่ใหม่ ปัญหาสำคัญที่พบก็คือ ปัญหาเศรษฐกิจ การผลิต การแปรรูปผลผลิต การส่งเสริมอาชีพ ที่ดินทำกิน พืชผลราคาตกต่ำ ปัญหาการตลาดของผลผลิต แหล่งท่องเที่ยว ปัญหารายได้น้อยไม่พอกับรายจ่าย ปัญหาทางสังคม ปัญหาการรวมกลุ่ม ปัญหาครอบครัว ปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติด ปัญหาการศึกษาครูและคุณภาพของการสอนและการบริหารโรงเรียนที่ไม่มีการประสานกับชุมชนให้มากเท่าที่ควรปัญหาสิ่งแวดล้อม ขยะ ของเสีย และอื่นๆ

น่าสังเกตว่าปัญหาใจกลางที่สำคัญในชุมชนทรายขาวก็คือ การขาดความร่วมมือกันภายในชุมชนในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ การพัฒนาอาชีพ ปัญหาสังคม ปัญหาการศึกษา และปัญหาสิ่งแวดล้อม แต่ชาวบ้านก็มองว่าข้อเด่นของทรายขาวคือ การที่ชาวบ้านมีความขยันขันแข็งในการทำงาน แต่ขาดความสามัคคีและความร่วมมือกันในเรื่องส่วนรวม นอกจากนี้จุดเด่นอีกประการหนึ่งก็คือ การมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และความผสมกลมกลืนกันระหว่างชาวพุทธกับชาวมุสลิม

หลังจากได้มีการมองภาพของตัวเองและเข้าใจจุดดีจุดอ่อนของตัวเองแล้ว ขั้นตอนต่อไปที่สำคัญคือการร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์และวิธีการในการแก้ปัญหาหลักของชุมชนในขั้นการวิเคราะห์กลยุทธ์นี้ สืบเนื่องมาจากการที่พบว่าปัญหาใจกลางในทุกกลุ่มปัญหาคือ เรื่องการขาดความร่วมมือ ขาดการประสานสามัคคีหรือขาดการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาทุกด้านของชุมชน กลยุทธ์ที่พูดกันจึงเป็นการพัฒนาความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านชุมชนทรายขาวในทุกด้าน

ดังนั้นข้อสรุปก็คือ ชุมชนตำบลทรายขาวอาจจะเป็นชุมชนที่มีลักษณะทั้งคล้ายคลึงและแตกต่างไปจากชุมชนภาคใต้อื่น ๆ ในหลายด้าน แต่สิ่งที่เด่นชัดของชุมชนแห่งนี้ก็คือความพยายามในการสร้างอัตลักษณ์ของชุมชน ชาวบ้านมองว่าชุมชนทรายขาวมี ทรัพยากรธรรมชาติ ลมฟ้าอากาศ พืชพันธุ์ธัญญาหารสมบูรณ์ในด้านศาสนา พวกเขามองว่า คนต่างศาสนาอยู่ร่วมกันได้ ทำงานด้วยกันได้ ไม่มีปัญหา และยังมีผลผลิตดี ทรัพยากรดี เกษตรมีครบทุกกระบวนการ ในด้านวิถีชีวิตก็มีความสุข ไม่มีการปองร้ายกัน มีจิตใจที่ดีต่อกัน แต่ว่าพวกเขาก็อยอมรับว่าชุมชนมีปัญหาหลายอย่าง โดยเฉพาะการขาดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนอย่างจริงจัง กลยุทธ์การพัฒนาที่ตกลงกันจึงเป็นเรื่องของการพัฒนาความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านในชุมชน

แผนการพัฒนาชุมชนที่เกิดขึ้นจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชนและชาวบ้านทรายขาวได้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวบ้านต้องการสร้างศักยภาพชุมชนในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และสิ่งแวดล้อม สิ่งที่ชาวบ้านคาดหวังจากแผนก็คือ การพัฒนาความร่วมมือและสร้างจิตสำนึกในการแก้ปัญหา สิ่งแวดล้อมของชุมชน ร่วมมือในการแก้ไขปัญหาด้านการศึกษา การสร้างความร่วมมือในการแก้ปัญหาสังคม ลดปัญหายาเสพติดและแหล่งอบายมุขในชุมชน และสร้างความร่วมมือของชุมชนในการส่งเสริมการตลาด / แปรรูป และเพิ่มรายได้

การวางแผนคือการมองภาพในอนาคต เป็นจินตนาการที่เกิดขึ้นจากการที่มนุษย์มองเห็นภาพในปัจจุบันและคาดการณ์ไปถึงอนาคต แต่ความเป็นจริงที่มองเห็นและถูกสร้างขึ้นมาจากอดีตจนกลายเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มหรือชุมชน จะมีผลต่อจินตนาการและความฝันไปสู่อนาคตด้วย กล่าวในอีกนัยหนึ่งภาพอนาคตนั้นจะต้องสะท้อนความเป็นจริงอันไม่บิดเบี้ยวที่ถูกกำหนดขึ้นในอดีตและปัจจุบัน แผนจึงมีความสำคัญและมันจะกลายเป็นพลังทางวัตถุก็คือเมื่อถูกสร้างขึ้นร่วมกันไม่ใช่เป็นผลมาจากผู้ชำนาญการหรือผู้นำเพียงหยิบมือเดียว แผนที่เกิดจากชุมชนเองคือแผนการพัฒนาที่สะท้อนภาพความจริง แต่มันจะมีความยั่งยืนต่อไปถ้าได้ถูกนำไปใช้โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและตัวของชาวบ้านเอง นี่คือนสิ่งที่คาดหวังจากการมองอนาคตของชุมชนทรายขาวแห่งปัตตานี
